

Sygn. akt I C 1644/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2015 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący Sędzia SO Ewa Tomczyk

Protokolant Dorota Książczyk

po rozpoznaniu w dniu 4 września 2015 roku w Piotrkowie Tryb.

na rozprawie

sprawy z powództwa S. K. i J. K.

przeciwko Skarbowi Państwa – Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad

o zapłatę kwoty 468.529,33 zł

1. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad solidarnie na rzecz powodów S. K. i J. K. kwotę 161.370,00 (sto sześćdziesiąt jeden tysięcy trzysta siedemdziesiąt) złotych;
2. oddala powództwo w pozostałej części;
3. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad solidarnie na rzecz powodów S. K. i J. K. kwotę 5.248 (pięć tysięcy dwieście czterdzieści osiem) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;
4. nakazuje pobrać solidarnie od powodów S. K. i J. K. z zasądzonych roszczenia na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. kwotę 135,89 (sto trzydzieści pięć i 89/100) złotych tytułem zwrotu części wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa;
5. nakazuje pobrać od strony pozwanej Skarbu Państwa – Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. kwotę 69,95 (sześćdziesiąt dziewięć i 95/100) złotych tytułem zwrotu wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa.

(...)

Sygn. akt I C 1644/12

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 19 września 2012 r. złożonym do Sądu Rejonowego w Piotrkowie Tryb. a sprecyzowanym w piśmie procesowym z dnia 26.11.2012 r. (k. 117), powodowie S. K. i J. K. wnieśli o zasądzenie od Skarbu Państwa – Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad następujących kwot:

- solidarnie na ich rzecz kwoty 150.000 zł z tytułu obniżenia wartości nieruchomości,
- na rzecz S. K. kwoty 120.000 zł z tytułu odszkodowania za niemożność prowadzenia działalności gospodarczej,

- na rzecz J. K. kwoty 25.445 zł tytułem odszkodowania za straty wskutek zlikwidowania dojazdu

Nadto pozew zawierał żądanie zasądzenia zwrotu kosztów procesu wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że w okresie od kwietnia 2011 r. firmy budowlane na zlecenie pozwanego w związku z budową wiaduktu nad drogą krajową nr (...) zablokowały dojazd do nieruchomości powodów, stan taki istniał do lipca 2012 r., co uniemożliwiało powodom prowadzenie działalności gospodarczej, w związku z czym dochodzą odszkodowania. Nadto uległ zmianie sposób dojazdu do ich nieruchomości, w związku z czym ich nieruchomość straciła na wartości.

Postanowieniem z dnia 4 października (...). Sąd Rejonowy w Piotrkowie Tryb. stwierdził swą niewłaściwość rzeczową i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Tryb. (postanowienie –k. 104).

W piśmie procesowym z dnia 10 czerwca 2015 r. pełnomocnik powodów rozszerzył powództwo o odszkodowanie za obniżenie wartości nieruchomości o kwotę 60.300 zł, powództwo o odszkodowanie na rzecz S. K. o kwotę 100.000 zł oraz wniósł dodatkowo o zasądzenie solidarnie na rzecz powodów kwoty 12.784,33 zł z tytułu podatku od nieruchomości i opłat za energię elektryczną za okres od dnia 31.03.2012 r. do dnia 1.04.2015 r. (pismo – k. 421).

W odpowiedzi na pozew pełnomocnik Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa reprezentującej Skarb Państwa wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych (k.132-137). Zaprzeczył, aby zachodziły przesłanki odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa. Wniósł o wezwanie na zasadzie art. 194 § 1 k.p.c. do udziału w sprawie w charakterze pozwanych: A. S.p.A. z siedzibą w R., Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o. o. w M. M., Przedsiębiorstwa (...) Sp.z o.o. w P. Tryb., Przedsiębiorstwa Usług (...) Sp. z o.o. w Z. i T. S.p.A. w M. oraz zwolnienie od udziału w sprawie Skarbu Państwa.

Pełnomocnik powodów oponował powyższemu wnioskowi (pismo – k. 179-180).

Postanowieniem z dnia 13.03.2013 r. Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. oddalił wniosek pozwanego o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanych osób prawnych wskazanych przez stronę pozwaną (postanowienie – k. 207) .

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie S. K. i J. K. są na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej właścicielami nieruchomości położonych w Z. gmina T. M.:

- o powierzchni 0,3027 ha oznaczonej w ewidencji gruntów numerami działek (...), dla której w Sądzie Rejonowym w Tomaszowie M.. jest urządzona księga wieczysta (...),

- o powierzchni 0,0900 ha oznaczonej w ewidencji gruntów numerem działki (...), dla której w Sądzie Rejonowym w Tomaszowie M.. jest urządzona księga wieczysta (...).

(dowód: odpisy zwykle ksiąg wieczystych – k. 68-71)

Administracyjnie określone jest, że nieruchomość znajduje się w N. nr 141/142.

(okoliczność niesporna)

Nieruchomość jest ogrodzona oraz zabudowana dwoma budynkami oraz portiernią. Piętrowy budynek był wykorzystywany jako motel, znajdują się w nim 4 pokoje z łazienkami położonymi na piętrze, zaś na parterze znajdują się: kuchnia, sanitariaty, część gospodarcza, sala kominkowa i kotłownia. Drugi budynek to warsztat z częścią administracyjno –socjalną.

(dowód: protokół z oględzin nieruchomości – k. 354, zdjęcia nr 1 i 6 – koperta –k. 4)

Powód J. K. od dnia 10 lipca 1997 r. prowadził działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe (...) K.. Przedmiot działalności gospodarczej obejmował: wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych, ciepłych, gazowych i klimatyzacyjnych, wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych, obróbka mechaniczna elementów metalowych, obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania. Miejsmem wykonywania działalności gospodarczej były: ul. (...) i ul. (...). Powód zaprzestał wykonywania tej działalności w dniu 10 lutego 2012 r.

(dowód: informacja z (...) k. 64, zaświadczenie o zmianie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej)

Powódka S. K. od dnia 29 kwietnia 1989 r. prowadziła działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe (...) S. K.. Przedmiot działalności gospodarczej obejmował wynajem i zarządzanie nieruchomościami, wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych, ciepłych, gazowych i klimatyzacyjnych. Miejsmem wykonywania działalności gospodarczej były: ul. (...) i ul. (...). Powódka w dniu 8 marca 2012 r. zawiesiła wykonywanie działalności.

(dowód: informacja z (...) k. 66)

Działalność gospodarcza prowadzona przez powodów miała związek z bliskim sąsiedztwem drogi krajowej nr (...).

(okoliczność przyznana przez powodów)

J. K. w okresie od 19 marca 2009 r. do października 2009 r. wystawił 67 faktur za usługi noclegowe na łączną kwotę 15.370 zł.

(dowód: kserokopie faktur –k. 5-46)

Z usług noclegowych korzystali kierowcy poruszający się drogą krajową Nr (...).

(dowód: zeznania świadków: J. P. – k. 214-214 odwrót. M. R. – k. 214 odwrót- 216)

W dniu 25 lutego 2010 r. i w dniu 1 marca 2010 r. 2010 r. J. K. wystawił dwie faktury za usługi noclegowe na kwoty po 80 zł.

(dowód: faktury – k. 587 – 588)

W dniu 1 sierpnia 2010 r. S. K. zawarła z (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w T. M.. umowę najmu, na mocy której wynajęła:

- w budynku mieszkalno-biurowym 3 pomieszczenia na paterze o powierzchni 41 m²,
- budynek warsztatu,
- budynek portierni („biały domek”).

Najemca miał wykorzystywać przedmiot najmu w celu prowadzenia działalności gospodarczej – produkcji urządzeń do spalania i granulowania biomasy, handel materiałami opałowymi i urządzeniami. Czynsz najmu za 2010 r. został ustalony na kwotę 1.500 zł netto miesięcznie, zaś od lutego 2011 r. na kwotę 2.000 zł netto. Umowa została zawarta na czas nieoznaczony.

(dowód: umowa najmu – k. 50-56)

Nieruchomość powodów posiadała dostęp do drogi publicznej, przylegając do drogi powiatowej (...), która z kolei posiadała bezpośrednie połączenie z drogą krajową nr (...) na zasadzie podporządkowania ruchu znakiem B-20 (stop).

(okoliczność bezsporna)

Przyczyną zaprzestania wynajmowania budynków od powodów przez spółkę (...) w 2011 r. było rozpoczęcie prac budowlanych w związku z przystosowaniem drogi krajowej Nr (...) do parametrów drogi ekspresowej. M. R. będący (...) Spółki (...) posiadał własne gospodarstwo we wsi Ż. znajdującej się po drugiej stronie drogi krajowej Nr (...). Od końca 2010 r., kiedy został zlikwidowany przejazd przez drogę krajową Nr (...) był zmuszony przewozić słomę do produkcji paliwa ekologicznego ze swego gospodarstwa dłuższą drogą przez T. M., co następnie wpłynęło na decyzję o zaprzestaniu wynajmowania nieruchomości od powodów.

(dowód: zeznania świadka M. R. – k. 14 odwrot – 216)

Decyzją z dnia 21.10.2010 r. znak IA.II. (...)Ip.177.2890.ŁR/10 Wojewoda (...) zatwierdził projekt budowlany i udzielił Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad pozwolenia na budowę inwestycji polegającej na rozbudowie drogi krajowej nr (...) do parametrów drogi ekspresowej na odcinku P. Tryb. – R. (...) od km 324+772 do km 386+600 – odcinek 2 – od km 356+803,80 do km 356+700. Inwestycja obejmowała rozbudowę dwóch jezdni drogi krajowej nr (...) oraz między innymi budowę węzłów Z., K., T. M., rozbudowę dróg krzyżujących się (poprzecznych) z drogą ekspresową, budowę dróg serwisowych, budowę wiaduktów (między innymi WD – 38) i była prowadzona w trybie ustawy z dnia 10.04.2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji w zakresie dróg publicznych.

(dowód: decyzja – k. 138-143)

Inwestycja realizowana była w trybie zaprojektowania i rozbudowania drogi krajowej nr (...) na podstawie umowy z dnia 3.09.2009 r. zawartej pomiędzy Skarbem Państwa – Generalnym Dyrektorem Dróg Krajowych i Autostrad jako zamawiającym a wykonawcą, którym było konsorcjum firm: A. S.p.A. z siedzibą w R., Przedsiębiorstwa (...) Sp.z o.o. w M. M., Przedsiębiorstwa (...) Sp.z o.o. w P. Tryb., Przedsiębiorstwa Usług (...) Sp. z o.o. w Z. i T. S.p.A. w M.. Wykonawca zobowiązał się zaprojektować, wykonać i ukończyć roboty. Nadto wykonawca zgodnie z subklauzulą 4.26 Warunków Szczególnych Kontraktu zatytułowaną „Zabezpieczenie przylegających nieruchomości” zobowiązał się na własną odpowiedzialność i na swój koszt podjąć wszelkie środki zapobiegawcze wymagane przez rzetelną praktykę budowlaną, aby zabezpieczyć nieruchomości sąsiadujące z placem budowy przez oddziaływaniami i uszkodzeniami. Wykonawca zobowiązał się zwolnić zamawiającego z obowiązku jakichkolwiek szkód wyrządzonych komukolwiek w związku z wykonaniem umowy, w tym w szczególności właścicielom nieruchomości i budynków sąsiadujących z placem budowy w zakresie, w jakim są one pochodną naruszeń dóbr podmiotów prawa cywilnego spowodowanych przez wykonawcę.

Do obowiązków wykonawcy należało skonsultowanie z właścicielami nieruchomości i uzyskanie ich pisemnej zgody na przedsięwzięcie środków naprawczych, aby usunąć szkody wynikłe z realizacji i ukończenia robót (pkt 2.2.4.8. Wymagań Zamawiającego).

(dowód: umowa o roboty budowlane – 145-160, wymagania zamawiającego – k. 164-166)

Zaprojektowanie i wykonanie inwestycji miało nastąpić w oparciu o wymagania zamawiającego zawarte w programie funkcjonalno –użytkowym.

(dowód: zeznania świadka H. M. – k. 216)

Jeszcze przed rozpoczęciem inwestycji w postaci przebudowy drogi krajowej Nr (...) powodowie prowadzili korespondencję z (...) w sprawie likwidacji skrzyżowania drogi powiatowej Nr (...) z drogą krajową nr (...). I tak w pismach z dnia 1.06.2005 r. i z dnia 25.06.2005 r. protestowali przeciwko przebudowie drogi krajowej Nr (...) w sposób

uniemożliwiający prowadzenie działalności gospodarczej, która jest ściśle związana z obsługą tej drogi. Wskazywali na konieczność wykupu ich nieruchomości na cele publiczne za odszkodowaniem.

(dowód: pisma – k. 188, 192)

W pismach z dnia: 6.06.2005 r., 15.06.2005 r. i 14.07.2005 r. (...) informowała powodów, że nigdy nie uzyskali zgody na podłączenie nieruchomości bezpośrednio z drogą krajową, a ich działki nie wchodzą w zakres inwestycji i nie podlegają wykupowi na potrzeby rozbudowy drogi krajowej Nr (...). Wskazano, że wg zatwierdzonej koncepcji programowej przystosowania drogi krajowej Nr (...) do parametrów drogi ekspresowej droga powiatowa będzie przebiegać ponad drogą Nr (...), zaś jej podłączenie do drogi krajowej nastąpi przez projektowany węzeł drogowy (...) usytuowany ok. 1,3 km w kierunku W. od istniejącego skrzyżowania z drogą powiatową Nr (...). Nadto wskazano, że w grudniu 2004 r. w Urzędzie Gminy T. M.. i w czerwcu 2005 r. w siedzibie OSP w Z. odbyły się konsultacje społeczne, na których projektant informował zainteresowanych mieszkańców o przyjętych rozwiązaniach technicznych w opracowanej koncepcji programowej i opracowywanych projektach budowlanym i wykonawczym, a nadto w czerwcu 2005 r. odbyła się w obrębie skrzyżowania drogi krajowej nr (...) wizja w terenie, na której projektant przedstawił projektowany układ komunikacyjny w tym obrębie .

(dowód: pismo (...) k. 187, 189-191)

Etap koncepcji programowej zaczął się w 2005 r., a zakończył decyzją lokalizacyjną, na etapie której są obwieszczenia, który rozpoczyna etap konsultacji społecznych. (...) powodów nie były objęte decyzją lokalizacyjną, bowiem nie znajdowały się na obszarze planowanej inwestycji.

(dowód: zeznania świadka H. M. – k. 216-217 odwrót)

W dwóch pismach z dnia 10.08.2011 r. skierowanych do (...) powodowie wskazali, że przy realizacji inwestycji drogowej nie uwzględniono wjazdu na ich nieruchomości dla samochodów ciężarowych i osobowych, a nadto wskazali że na czas budowy ich nieruchomości została pozbawiona dojazdu, co spowodowało, że „dzierzawca wyprowadził się”. Prosilili o zaproponowanie zadośćuczynienia za utracone dochody oraz o uwzględnienie w dokumentacji projektowej i wykonanie dojazdu do ich posesji dla samochodów ciężarowych i osobowych.

(dowód: pisma – k. 185 i 186)

W odpowiedzi na to pismo (...) pismem z dnia 7.09.2011 r. poinformowała, że dokumentacja projektowa pn. Rozbudowa drogi krajowej Nr (...) do parametrów drogi ekspresowej nie obejmuje swym zakresem przebudowy ulicy (...) na odcinku nieruchomości powodów oraz że obsługa komunikacyjna działek powodów będzie odbywała się na dotychczasowych warunkach poprzez istniejący zjazd z ul. (...).

(dowód: pismo (...) z dnia 7.09.2011 r. – k. 184)

Pismami z dnia 15 marca 2012 r. i z dnia 29 maja 2012 r. adwokat P. B. działając jako pełnomocnik S. i J. K. wezwał Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad do zapłaty odszkodowania w kwocie 108.175 zł, wskazując, że odszkodowania żąda w związku z zablokowaniem dostępu do nieruchomości powodów z drogi publicznej.

Pismo to (...) przekazała do biura Konsorcjum wykonawcy, które pismem z dnia 10.05.2012 r. nie uznało roszczeń powodów, negując istnienie przesłanek swej odpowiedzialności odszkodowawczej.

(dowód: pismo –k. 168)

W piśmie z dnia 8.12.2011 r. biuro Konsorcjum wykonawcy wskazało, że dojazd do posesji powodów był utrzymany przez cały okres realizacji zamówienia i że podczas przebudowy przepustu pod drogą dojazdową nie było dojazdu przez 2 dni.

(dowód: pismo – k. 170)

Pismem z dnia 18.06.2012 r. (...) poinformowała powodów w związku z ich pismem w sprawie obsługi komunikacyjnej nieruchomości, że dojazd do ich nieruchomości ulegnie zmianie. Z uwagi na projektowany wiadukt drogowy WD-38 przechodzący nad drogą ekspresową (...) na ul. (...) na odcinku nieruchomości powodów z jednej strony został ograniczony przejazd, a z drugiej strony ulica została włączona w układ dróg wewnętrznych o szerokości jezdni 3,5 m. W piśmie wskazano, że z uwagi na to, że prace budowlane znajdują się na etapie realizacji, w związku z czym jest za późno na analizę i zasadność uwag powodów dotyczących obsługi komunikacyjnej ich nieruchomości.

(dowód: pismo – k. 172)

W odpowiedzi na to pismo powodowie w piśmie z dnia 22.06.2012 r. powołali się na swą wcześniejszą korespondencję kierowaną do (...) oraz wskazali, że nie mają żadnego dojazdu bowiem droga o szerokości 3,5 m nie spełnia wymogów dojazdu do dużego hotelu i zakładu produkcyjnego.

(dowód: pismo – k. 73-75)

W piśmie z dnia 21.02.2013 r. (...) poinformowała powodów, że teren, na którym znajduje się „stary ślad” drogi nr (...) przy działkach powodów jak również drogi serwisowe oznaczone w projekcie jako P3 i P4 znajdują się w pasie drogowym drogi ekspresowej (...) i pełnią funkcję dróg dojazdowych do przyległych posesji oraz są w zarządzie (...) Oddział w Ł., do którego należy utrzymanie przedmiotowego pasa ruchu.

(dowód: pismo – k. 224)

Na skutek inwestycji drogowej całkowicie zmieniono sposób połączenia drogi powiatowej (...) z drogą (...). Poprzednio droga powiatowa posiadała bezpośrednie połączenie z drogą krajową Nr (...) na zasadzie podporządkowania ruchu znakiem B-20 (stop). Obecnie droga powiatowa (...) jest połączona z drogą (...) poprzez rondo przy zjeździe i wyjeździe na drogę (...) oraz dojazdy do drogi (...) drogą wewnętrzną P-3 a do nieruchomości powodów – drogą dojazdową o parametrach podobnych jak droga (...), a ruch drogi powiatowej przeniesiono wiaduktem bezkolizyjnie ponad drogą (...). Droga powiatowa (...) jest połączona z drogą (...) technicznie poprawnie ale tylko dla samochodów osobowych. Droga wewnętrzna nie jest drogą publiczną w rozumieniu ustawy o drogach publicznych, leży w pasie drogi (...), a o jej parametrach decyduje właściciel drogi. Droga wewnętrzna P-3 jest udostępniona do ruchu publicznego (łączy dwie drogi publiczne), a zatem powinna spełniać wymagania dla pojazdów, które będą korzystały z tej drogi i wymagania ustawy o ruchu drogowym. Zarządca drogi powiatowej (...) nie zadbał, aby wszyscy użytkownicy, którzy korzystali bezpośrednio z drogi powiatowej mieli nie gorsze połączenie niż dotychczas.

Połączenie pośrednie przez rondo nie jest połączeniem gorszym, ale sposób połączenia drogi powiatowej nr (...) z rondem na zjeździe S-8 jest niewłaściwy, a szczególnie sam zjazd z ronda oraz wjazd/zjazd spod wiaduktu drogi (...). Ponieważ droga krajowa klasy S z drogą powiatową klasy Z łączy droga wewnętrzna o parametrach nie mieszczących się w granicach dla dróg publicznych, droga ta powinna spełniać wymagania pojazdów, które będą poruszać się tą drogą.

Droga wewnętrzna ma szerokość 3,5 m, pobocza – 0,75 m z kilkoma mijankami zlokalizowanymi przypadkowo na odcinku 1,3 km, brak jest mijanek na zjazdach z ronda, gdzie istnieją łuki poziome dwustronne, odwrotne. Obowiązuje zasada, że z jednej mijanki powinna być widoczność na następną. Mijanki na drodze (...) nie spełniają wymogów odległości i wzajemnej widoczności oraz długości najazdów i wyjazdów, które są za krótkie. W sytuacji gdy kilka pojazdów będzie na drodze wewnętrznej tuż przed wjazdem na rondo, a na rondzie będzie oczekiwał pojazd lub pojazdy zjeżdżające z ronda, zgodnie z ustawą prawo o ruchu drogowym pierwszeństwo ma pojazd znajdujący się na rondzie. Ponieważ nie ma możliwości zjazdu z ronda z uwagi na zbyt małe parametry drogi, pojazd będący na rondzie będzie musiał ustąpić pierwszeństwa pojazdowi wjeżdżającym na rondo. Obecnie podzielono jezdnię jednopasmowego zjazdu z ronda linią podwójną ciągłą, ale nie zjedzie z niego w żaden sposób samochód ciężarowy lub autobus. Oznacza to, że połączenie drogi powiatowej (...) jest znacznie gorszym rozwiązaniem aniżeli przed przebudową S-8,

który uniemożliwia zjazd samochodów ciężarowych. Wytyczne projektowania skrzyżowań drogowych (część II Ronda, Warszawa 2001) wprowadzone zarządzeniem nr 10 Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z dnia 12.06.2001 r. wprowadzone do stosowania przez (...) przy planowaniu, budowie i utrzymaniu dróg dopuszczają stosowanie jednopasmowego zjazdu z ronda tylko dla m. rond. Zastosowane na zjeździe z drogi (...) rondo jest rondem małym. Zjazdy i wjazdy na rondo małe winny być rozdzielone wyspą rozdzielającą ruch (wjazd/wyjazd) o szerokości minimum 2,00 m (przedstawia to rysunek nr 8 –k. 272). Droga wewnętrzna łącząca S-8 z drogą powiatową (...) poprzez rondo przedstawiona na rysunku na karcie 233 posiada nieprawidłowy zjazd, niezgodny z wytycznymi projektowania skrzyżowań drogowych. Jest to utrudnienie, które zniechęca kierowców wszystkich pojazdów do korzystania z połączenia drogi (...) z dawną ul. (...). Przyjęty przekrój poprzeczny drogi wewnętrznej z jezdnią jednopasmową 3,5 m w sposób rażąco utrudnia pojazdom ciężarowym i autobusom korzystanie z dojazdu do drogi (...) –przepisy rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2.03.1999 r. dopuszczają szerokość jezdni 3,00 – 3,50 m dla dróg publicznych pod warunkiem że stosuje się pobocze utwardzone o szerokości minimum 1,00 m.

Odcinek drogi wewnętrznej P-4 łączący nieruchomość powodów w zasadzie nie nadaje się do eksploatacji. Błędem jest zaprojektowanie wjazdu drogi wewnętrznej spod wiaduktu drogi powiatowej (...) obsługującej działki powodów. Ten odcinek drogi został wybudowany niezgodnie z projektem. Brak jest poszerzenia jezdni na łuku wjazdowym/wyjazdowym, istnieje całkowity brak widoczności pojazdu wjeżdżającego/wyjeżdżającego spod wiaduktu, co sprawia, że wjazd spod wiaduktu jest niebezpieczny dla każdego pojazdu wjeżdżającego czy wyjeżdżającego spod wiaduktu. Promień wjazdu spod wiaduktu wynosi 0,8 m, który jest niedostosowany dla pojazdów ciężarowych i autobusów. Wjazd spod wiaduktu jest ograniczony kątem zbliżonym do kąta prostego. Przy wyjeździe spod wiaduktu w chwili obecnej pojazd ciężarowy nie wyminie się z żadnym innym pojazdem. Projekt przewidywał utwardzenie nawierzchni w miejscu starego śladu drogi powiatowej (...), które to utwardzenie na gruncie nie zostało wykonane. Zamieszczony w aktach sprawy szkic znajdujący się na k. 232 nie odzwierciedla stanu istniejącego na gruncie w okolicy wiaduktu WD-38 ani projektu. Na drodze nie ma ustawionych znaków ograniczenia prędkości. Ponieważ przed inwestycją drogową z posesji powodów istniał zjazd do drogi powiatowej (...), który spełniał wymagania dla samochodów osobowych, ciężarowych i autobusów należało rozbudowując drogę zapewnić co najmniej równoważny zjazd w nowym układzie komunikacyjnym, czego nie uczyniono.

Po drugiej stronie drogi (...) droga powiatowa (...) jest skomunikowana z innymi posesjami drogami wewnętrznymi z jezdnią o szerokości 5,00 m i 6,00 m.

(dowód: opinia biegłego z zakresu budowy dróg Z. W. – k. 254-265-273, opinie uzupełniające – k. 298-302, ustna opinia biegłego – k. 330 odwrót -331)

Dla nieruchomości gruntowej oznaczonej numerami działek (...) obręb Z. brak jest obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy T. M.. nieruchomość znajduje się w części w terenach inwestycyjnych i rozwojowych zgodnie z obowiązującym planem gminy oraz w części w terenach rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Na rynku nieruchomości podobnych do nieruchomości powodów brak jest danych rynkowych, aby można było z rynku ocenić procentowy i kwotowy stopień zmniejszenia wartości nieruchomości powodów w związku z ograniczeniem dostępności do ich nieruchomości na skutek inwestycji drogowej. Brak jest transakcji dotyczących podobnych nieruchomości jak nieruchomość powodów, aby można było określić jej wartość rynkową dla stanu po wybudowaniu wiaduktu i zmianie układu komunikacyjnego, co byłoby konieczne dla określenia stopnia zmniejszenia wartości nieruchomości wskutek zmiany układu komunikacyjnego nieruchomości z droga powiatową (...). Na powyższe wpływa fakt, że nieruchomość ma obecnie niedogodny dojazd, oraz ograniczoną wystawę. Łączy w sobie różnorodne funkcje – od motelu, poprzez funkcję produkcyjną – magazynową, aż do funkcji mieszkaniowej. Stąd też zmniejszenie wartości nieruchomości określono jako iloczyn wartości rynkowej nieruchomości wg stanu sprzed realizacji inwestycji drogowej i współczynnika procentowego zmniejszenia wartości, który odzwierciedla przychody z nieruchomości wg stanu sprzed realizacji inwestycji oraz możliwych do uzyskania przychodów z nieruchomości po realizacji inwestycji.

Wartość rynkowa prawa własności nieruchomości powodów wg stanu z bezpośrednim dostępem do drogi przed realizacją inwestycji drogowej przedstawiałaby wartość 489.000 zł.

Utrata wartości nieruchomości powodów na skutek zmiany układu komunikacyjnego z drogą powiatową (...) wynosi kwotę 161.370 zł.

(dowód: opinia biegłego do spraw szacowania nieruchomości- k. 352-394, pisemna opinia uzupełniająca – k. 408 – 414, ustna opinia biegłego – k. 614 odwrót)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie.

Pełnomocnik powodów określił, że powodowie na podstawie art. 415 k.c. żądają wyrównania uszczerbku za obniżenie wartości nieruchomości wywodząc swe roszczenie z faktu zlikwidowania dojazdu do swej nieruchomości drogą powiatową (...) i organizację tego dojazdu okrężną drogą wewnętrzną o zmiennej szerokości 3,5 m uniemożliwiającej dojazd samochodem ciężarowym (pозew, pismo z dnia 4.06.2013 r. – k. 179-180). W piśmie z dnia 24.10.2013 r. (k. 222-223) jako czyn niedozwolony traktowali likwidację dojazdu do swej nieruchomości z drogi powiatowej mimo wcześniejszych zapewnień Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, że dojazd do nieruchomości będzie odbywał się na dotychczasowych warunkach. Nadto powodowie wywodzili, że obecnie nie mają dostępu do drogi publicznej, lecz jedynie do drogi wewnętrznej, która nie jest drogą publiczną. W piśmie z dnia 13 lipca 2015 r. powoływali się między innymi na brak należytego dojazdu do swej nieruchomości (k. 580).

Skarb Państwa negując swą odpowiedzialność wskazywał, że przedmiotem zamówienia - umowy z dnia 3.09.2009 r. zawartej pomiędzy (...) jako zamawiającym a konsorcjum firm jako wykonawcą było zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych w rozumieniu art. 2 pkt 8 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r., poz. 907 ze zm.).

Wskazać należy, że jeśli przedmiotem zamówienia jest zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych w rozumieniu ustawy Prawo budowlane zamawiający opisuje przedmiot zamówienia za pomocą programu funkcjonalno-użytkowego (art. 31 ust. 2 i 3 ustawy Prawo zamówień publicznych), zaś na jego podstawie wykonawca sporządza dokumentację projektową.

Strona pozwana z faktu powierzenia inwestycji konsorcjum firm, które zawodowo trudniło się wykonaniem tego typu czynności wywodziła, że nie ponosi odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu inwestycji. Zgodnie z art. 429 k.c. może dojść w takiej sytuacji do uchylenia odpowiedzialności z uwagi na brak winy w wyborze, ale nie wyłącza to odpowiedzialności pozwanego za szkodę wyrządzoną własnym zaniedbaniem.

Jak słusznie wskazuje bowiem pełnomocnik powodów powodowie we wrześniu 2011 r. otrzymali pisemne zapewnienie (...), że dokumentacja projektowa dotycząca rozbudowy drogi krajowej nr (...) do parametrów drogi ekspresowej nie obejmuje swym zakresem przebudowy ul. (...) na odcinku nieruchomości powodów, a obsługa komunikacyjna ich działek będzie odbywać się przez istniejący zjazd z ul. (...). Z powyższego wynika, że strona pozwana albo w ogóle nie była zorientowana co do zakresu zleconej konsorcjum firm inwestycji albo wskutek nie dołożenia należytej staranności w analizie przedmiotu zamówienia wprowadziła powodów w błąd, za co musi ponosić odpowiedzialność. Wskazać przy tym należy, że powodowie twierdzili, że w czerwcu 2011 r., kiedy to w całości została zniszczona ul. (...) dowiedzieli się dopiero, że jednak ul. (...) jest objęta inwestycją. Potwierdzenie tej informacji uzyskali w siedzibie lidera konsorcjum to jest w firmie (...) w czerwcu 2011 r., gdzie pokazano im dokumentację projektową potwierdzającą zmianę układu komunikacyjnego dotyczącą ich nieruchomości (k. 198). Ich twierdzenia w powyższym zakresie znajdują potwierdzenie w piśmie, jakie wystosowali do (...), na które (...) odpowiedziała pismem z dnia 7.09.2011r.

Poza tym nie sposób nie zauważyć w świetle pism (...) z czerwca 2005 r. (k. 187, 189-190), że w tej dacie była już przyjęta koncepcja programowa i opracowywano projekt budowlany i wykonawczy, tymczasem umowa, którą (...) powierzyła wykonanie zamówienia pn projekt i rozbudowa drogi krajowej nr (...) została zawarta w dniu 3 września 2009 r. Z tego wynika również nieskuteczność zarzutu Skarbu Państwa podniesionego jako pierwszy w odpowiedzi na pozew. Mianowicie strona pozwana powoływała się na okoliczność, że w trakcie uzyskiwania decyzji o pozwoleniu na budowę lokalna społeczność była informowana o planowanej inwestycji poprzez obwieszczenie w Urzędzie Gminy i ogłoszenia prasowe, istniała możliwość zapoznania się z dokumentacją projektową i wnoszenia uwag oraz zgłaszania ewentualnych zmian rozwiązań projektowych, a powodowie nie zgłaszali wówczas żadnych uwag do proponowanych rozwiązań projektowych

Skoro, jak wskazano wyżej, umowa z konsorcjum firm została zawarta we wrześniu 2009 r. i obejmowała nie tylko wykonanie ale i uprzednie sporządzenie projektu budowlanego, to oznacza, że czynności podejmowane przed tą datą musiały być prowadzone w oparciu o inne umowy zawierane przez (...), i nie znalazły one odzwierciedlenia w pracach wykonanych w rzeczywistości na skutek umowy z września 2009 r. Strona pozwana nie przedstawiła żadnych dowodów na to, że powodowie wiedzieli o projektowanym sposobie skomunikowania ich działki z drogą publiczną na skutek realizacji inwestycji drogowej, a treść pisma (...) z dnia 7.09.2011 r. przeczy wersji podawanej przez pozwanego.

Konkludując, strona pozwana poprzez udzielenie powodom niezgodnej z prawdą informacji co do zakresu inwestycji drogowej uniemożliwiła powodom przedsięwzięcie skutecznych działań zmierzających do ewentualnej korekty projektu budowlanego w części dotyczącej drogi (...). Nadto gdyby (...) właściwie zareagowała na twierdzenia powodów zawarte w ich pismach z dnia 10.08.2011 r., dokonując analizy projektu obejmującego drogę wewnętrzną P4 dostrzegłaby, że zaprojektowana droga nie będzie nadawać się do eksploatacji przez samochody ciężarowe. Strona pozwana wiedziała zatem o możliwości wystąpienia szkody i z nią się godziła. Można zatem przyjąć, że w tym zakresie działał z zamiarem ewentualnym wyrządzenia szkody podczas gdy jak się powszechnie przyjmuje, do przypisania winy wystarczy stwierdzenie nawet lekkiego niedbalstwa (culpa levisima). Dlatego też w tej sytuacji nie może zwolnić strony pozwanej od odpowiedzialności za szkody wyrządzone powodom fakt powierzenia przez nią wykonania umowy wyspecjalizowanemu przedsiębiorstwu, a zatem powoływanie się przez nią na treść art. 429 k.c. Strona pozwana mogła z łatwością przewidzieć wyrządzenie szkody powodom i na to się godziła, co było wystarczającą podstawą do przypisania jej odpowiedzialności.

Pogląd, iż zwolnienie się od odpowiedzialności przez powierzającego nie wyklucza jego odpowiedzialności za szkodę na podstawie art. 415 k.c. czy art. 416 k.c. jest ugruntowany w doktrynie (por. stanowiska M. N., A. G., A. O.) i w orzecznictwie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11.11.1977, IV CR 308/77, OSNCP z 1978 r., nr 9, poz. 160, z dnia 9.07.1998 r., II CKN 835/97 OSNC z 1998 r., nr 12, poz. 225, z dnia 24.05.2007 r., II CSK 113/07, Legalis nr 165611, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 10.07.2014 r., I ACa 810/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 18.02.2015 r., I ACa 1645/14).

Wyłączenia swej odpowiedzialności Skarb Państwa upatrywał również w subklauzuli 4.26 Szczególnych Warunków Kontraktu zatytułowanej „Zabezpieczenie przyległych nieruchomości”. Zapisy powyższego postanowienia umownego nałożyły na wykonawcę obowiązek zabezpieczenia nieruchomości sąsiadujących z placem budowy i znajdujących się na nich budynków przed uszkodzeniem lub innym niekorzystnym oddziaływaniem i zwolniły Skarb Państwa – Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad jako zamawiającego z obowiązku jakichkolwiek świadczeń z tytułu szkody wyrządzonej w związku z wykonywaniem umowy, w tym właścicielom nieruchomości i budynków sąsiadujących z placem budowy. Wyłącznie odpowiedzialności przewidziane tym przepisem dotyczyło jedynie szkód powstałych w związku z zabezpieczeniem nieruchomości sąsiadujących z placem budowy (por. tytuł klauzuli „zabezpieczenie przylegających nieruchomości”), a nie wszelkich szkód jakie mogą powstać w związku z inwestycją drogową. Zapis zdania drugiego wskazanej subklauzuli musi być interpretowany w powiązaniu ze zdaniem pierwszym jako że stanowią integralną całość. Interpretacja dokonana przez stronę pozwaną jest wybiórcza.

Konsekwencją powyższego było oddalenie wniosku pozwanego o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanych osób prawnych tworzących konsorcjum będące wykonawcą, bowiem brak jest podstaw do uznania, że

powództwo zostało wniesione nie przeciwko osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną (art. 194 § 1 k.p.c.). Sąd Okręgowy podziela przy tym ukształtowaną uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 18.06.1968 r. (III CZP 69/97, OSNCP 1969 r., nr 7-8, poz. 122) praktykę sądową, że wniosek pozwanego o wezwanie osoby trzeciej do wzięcia udziału w sprawie podlega ocenie sądu. Odwołując się do poglądów doktryny (por. Henryk Pietrkowski, *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, LexisNexis, wydanie 5, str. 193) pozwany, w odróżnieniu od powoda z racji swej pozycji procesowej nie powinien mieć wpływu na określenie przedmiotowych i podmiotowych granic procesu, co oznacza, że Sąd nie jest związany wnioskiem pozwanego o wezwanie osób trzecich do udziału w sprawie na podstawie art. 194 § 1 k.p.c.

Strona pozwana twierdziła, że jej odpowiedzialność mogłaby wchodzić w grę jedynie wówczas, gdyby zostało wykazane, że układ komunikacyjny działek powodów powstały w związku z rozbudową drogi krajowej nr (...) do parametrów drogi ekspresowej został przeprowadzony niezgodnie z prawem czy treścią pozwolenia na budowę i projektu budowlanego (por. pismo z dnia 14.11.2013 r. – k. 229).

W świetle opinii biegłego z zakresu budowy dróg droga wewnętrzna, która stanowi dojazd do nieruchomości powodów (P4) z uwagi na swoje parametry techniczne uniemożliwia dojazd do nieruchomości powodów samochodem ciężarowym czy autobusem. Nadto została wybudowana niezgodnie z projektem i pozwoleniem na budowę, zaniechano bowiem poszerzenia jezdni na łuku wyjazdowym/wjazdowym, co przewidywał projekt. (w postaci śladu drogi powiatowej (...) widocznego na projekcie –k. 144). Powyższe mankamenty sprawiają, że brak jest widoczności pojazdów wjeżdżających z obu stron, co sprawia, że wyjazd spod wiaduktu jest niebezpieczny dla każdego pojazdu wjeżdżającego lub wyjeżdżającego spod wiaduktu. Sąd w całości podziela wnioski tej opinii mimo zarzutów sformułowanych pod jej adresem przez stronę pozwaną, do których biegły ustosunkował się w pisemnej opinii oraz w ustnej opinii złożonej na rozprawie. Skoro nieruchomość powodów przylegała poprzednio do drogi powiatowej (...), która spełniała wymagania dla ruchu samochodów osobowych, ciężarowych i autobusów, to rozbudowując drogi poprzecznie krzyżujące się z S-8 należało zapewnić co najmniej równoważny zjazd w nowym układzie komunikacyjnym. Nie zmienia tego fakt, że parametry techniczne dotyczące dróg publicznych, w tym wymagana minimalna szerokość jezdni, określone w rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2.03.1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz.U. Nr 43, poz. 430 ze zm.) nie dotyczą dróg wewnętrznych. Przez drogę publiczną zgodnie z przepisem art. 1 ustawy z dnia 21.03.1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity - Dz.U. z 2007 r., Nr 19, poz. 115 ze zm.) rozumie się drogę zaliczoną na podstawie niniejszej ustawy do jednej z kategorii dróg (krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne), z której może korzystać każdy, zgodnie z jej przeznaczeniem, z ograniczeniami i wyjątkami określonymi w tej ustawie lub innych przepisach szczególnych. Z kolei art. 8 ust. 1 tej ustawy stanowi, że drogi, parkingi oraz place przeznaczone do ruchu pojazdów, niezaliczone do żadnej z kategorii dróg publicznych i niezlokalizowane w pasie drogowym tych dróg są drogami wewnętrznymi.

W odniesieniu do dojazdów służących skomunikowaniu działek budowlanych oraz budynków i urządzeń z nimi związanych z drogami publicznymi obowiązującą regulacją jest rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12.04.2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. Nr 75, poz. 690 ze zm.), którego § 14 ust. 1 stanowi, że do działek budowlanych oraz do budynków i urządzeń z nimi związanych należy zapewnić dojazd umożliwiający dostęp do drogi publicznej, odpowiednie do przeznaczenia i sposobu ich użytkowania oraz wymagań dotyczących ochrony przeciwpożarowej, określonych w przepisach odrębnych. Szerokość jezdni nie może być mniejsza niż 3 m.

W związku z zarzutem powodów co do braku dostępu ich nieruchomości do drogi publicznej wskazać należy, że zgodnie z art. 2 pkt 14 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity - Dz.U. z 2015 r., poz. 199) dostęp do drogi publicznej to dostęp bezpośredni albo dostęp do niej przez drogę wewnętrzną lub ustanowienie odpowiedniej służebności drogowej.

Skoro obecnie dojazd do nieruchomości powodów przez drogę wewnętrzną P4 jest utrudniony, uniemożliwia to pełne wykorzystanie nieruchomości przy uwzględnieniu jej komercyjnego charakteru, co w świetle opinii biegłego do spraw wyceny nieruchomości obniża jej wartość.

Pozostawało do rozważania, jakie przepisy stanowią podstawę deliktowej odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa i przesądzić, że podstawą tej odpowiedzialności stanowi art. 416 k.c.

Zgodnie z utrwalonymi poglądami doktryny i judykatury przepis art. 417 k.c. dotyczy szkód wyrządzonych przez niezgodne z prawem zaniechanie lub działanie przy wykonywaniu władzy publicznej. Objęte nim są szkody będące następstwem działań organów państwa czy jednostek samorządu terytorialnego w sferze określanej pojęciem imperium, czyli przy okazji wykonywania funkcji władczych i zadań władzy publicznej. Poza zakresem tego przepisu pozostają skutki działań organów państwa czy jednostek samorządu terytorialnego w sferze dominium, czyli gospodarczo-majątkowej oraz w zakresie usług użyteczności publicznej. Wykonywanie zadań z zakresu zarządzania drogami jest związane ze sferą działań o charakterze gospodarczo-majątkowym, a nie działań z zakresu władzy, i dlatego należy wykluczyć rozstrzygnięcie o odpowiedzialności pozwanego Skarbu Państwa na bazie cytowanego przepisu.

W szczególności Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroków: z dnia 10.06.2005 r., II CK 719/2004 (nie publ., dostępny w systemie L.) i z dnia 26 marca 2003 r., II CKN 1347/00 (nie publ.) stwierdził, że działania zarządców dróg publicznych w zakresie utrzymania w obrębie tzw. pasa drogowego drzew i krzewów w sposób mający wyeliminować wszelkie zagrożenia bezpieczeństwa ruchu na drodze publicznej tworzą sferę określonej działalności organizacyjno-gospodarczej, a zatem niewładczej zarządcy drogi publicznej.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy stwierdzić należy, że do zadań Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad jako centralnego organu administracji rządowej w sprawach dróg krajowych, należy między innymi wykonywanie zadań zarządcy dróg krajowych (art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy o drogach). Do zarządcy drogi należą w szczególności sprawy z zakresu planowania, budowy, przebudowy, remontu, utrzymania i ochrony dróg (art. 19 ust. 1), a w zadaniach tych pełni funkcję inwestora (art. 20 ust. 3 ustawy o drogach publicznych). Jest to przedmiot niewładczej sfery działalności Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad skoro z założenia działalność taka ma służyć podniesieniu jakości dróg i zapewnieniu bezpieczeństwa dla użytkowników dróg publicznych. Działania w tym zakresie tworzą z pewnością sferę określonej działalności organizacyjno-gospodarczej zarządcy drogi publicznej mającej podstawę prawną w ustawie o drogach publicznych, nie mają natomiast cech działalności o charakterze władczym.

Zgodnie z art. 34 k.c. Skarb Państwa jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia państwowego nie należącego do innych państwowych osób prawnych. Właściwe państwowe jednostki organizacyjne pełnią funkcję reprezentanta interesów Skarbu Państwa i podejmują za niego czynności prawne w jego imieniu i na jego rzecz. Skarb Państwa jest w obrocie cywilnoprawnym reprezentowany przez organy administracji, które wykonują swoje władztwo w ramach powierzonych im ustawą kompetencji i tak w odniesieniu do dróg krajowych omawiane czynności w sferze stosunków cywilnoprawnych są podejmowane przez Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad jako organ wskazany w ustawie o drogach.

W judykaturze przyjmuje się, że za szkody wyrządzone przez Skarb Państwa przy wykonywaniu zadań nie należących do sfery imperium Skarb państwa ponosi odpowiedzialność na zasadach ogólnych wynikających z art. 416 k.c., art. 427 k.c., 430 k.c., art. 435 -436 k.c. (por. wyrok SN z 5.09.2008r., I CSK 41/08, Lex nr 457851).

Skoro wykluczona została odpowiedzialność pozwanego na podstawie art. 417 k.c., ponosi on odpowiedzialność na zasadach ogólnych, a w tym przypadku na podstawie art. 416 k.c. Przepis ten wprowadza odpowiedzialność osoby prawnej za wszelkie działania lub zaniechania swoich organów, o ile doprowadziły do powstania szkody. Dla przyjęcia odpowiedzialności osoby prawnej za szkodę spełnione muszą zostać następujące przesłanki: 1) szkoda jest wyrządzona przez organ osoby prawnej, 2) organ osoby prawnej wyrządzającej szkodę działa w ramach swych

uprawnień, 3) organowi osoby prawnej można przypisać winę - istnieje zdarzenie o znamionach bezprawności, 4) między czynnościami organu osoby prawnej i szkodą zachodzi normalny związek przyczynowy.

W kwestii przesłanki winy należy odwołać się do koncepcji tzw. winy organizacyjnej, która pozwala na przypisanie osobie prawnej odpowiedzialności przy samym tylko ustaleniu bezprawności czynu lub zaniechania wyrządzającego szkodę.

Za bezprawne może być uznane tylko takie zachowanie sprawcy szkody, które stanowi obiektywne złamanie określonych reguł postępowania. Bezprawność jest określoną relacją między pewnym obiektywnie ujmowanym zachowaniem a normą postępowania. W prawie cywilnym bezprawność jest rozumiana szeroko i przyjmuje się, że stanowi ona złamanie reguł postępowania określonych nie tylko przez normy prawne, ale też zasady współżycia społecznego.

Skoro nieruchomości powodów przez rozpoczęciem inwestycji drogowej posiadała dostęp do drogi publicznej umożliwiający korzystanie z nieruchomości przy wykorzystaniu jej komercyjnego charakteru, to obowiązkiem strony pozwanej było zadbanie o takie urządzenie drogi (...), aby utrzymać możliwość dojazdu do tej nieruchomości samochodami ciężarowymi, to jest dojazdu nie gorszego niż przed tym, jaki istniał przed inwestycją drogową. Nie ma tu znaczenia, że droga wewnętrzna nie musi spełniać wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2.03.1999 r. Droga wewnętrzna, jako udostępniona dla pojazdów, powinna spełniać wymagania dla pojazdów, które będą z tej drogi korzystać – zdrowy rozsądek nakazuje w tej sytuacji zapewnienie rozwiązań bezpiecznych dla ruchu drogowego. Złamanie tej reguły postępowania pozwala na przypisanie bezprawności. Poprzez zaniechanie w tym zakresie doszło do szkody w postaci obniżenia wartości nieruchomości powodów, a szkoda ta pozostaje w związku przyczynowym (art. 361 § 1 k.c.) z zaniechaniem strony pozwanej.

Ustalając, o jaką wartość nastąpiło obniżenie wartości nieruchomości powodów Sąd Okręgowy zaakceptował metodę szacowania przyjętą przez biegłego z zakresu szacowania nieruchomości Z. K.. Zgodzić się należy co do zasady ze stanowiskiem pełnomocnika Prokuratury Skarbu Państwa, że najbardziej obiektywną metodą ustalania powyższego ubytku byłoby proste porównanie dwóch nieruchomości sprzed zmiany układu komunikacyjnego i po tej zmianie, jednakże jak wskazał biegły nie stwierdził na rynku transakcji nieruchomości podobnych do nieruchomości powodów, aby można było z rynku określić procentowy i kwoty stopień zmniejszenia wartości przedmiotowej nieruchomości (biegły podał, że w ogóle nie było takich transakcji na rynku). Biegły w opinii z dnia 17 marca 2015 r. i w pisemnej opinii uzupełniającej wyjaśnił również, dlaczego nie zastosował dla określenia wartości nieruchomości podejścia dochodowego (k. 409 -410), którą to argumentację Sąd w całości podziela.

Jeśli chodzi zaś o założenia, które stanowiły podstawę do wyliczenia ubytku wartości nieruchomości Sąd uznał, że szacując przychody z nieruchomości wg stanu sprzed realizacji inwestycji nie można uwzględniać, jak przyjął to biegły w pisemnej opinii, dochodów z prowadzenia motelu w oparciu o faktury dotyczące noclegów. Wskazać należy, że dotyczą one okresu od marca do października 2009 r., tymczasem, co było bezsporne, prace budowlane rozpoczęły się w kwietniu 2011 r., a zatem dwa lata później. Powodowie nie udowodnili, że prowadzenie motelu w 2010 r. i początkach 2011 r. przynosiło jakiegokolwiek dochody, ograniczyli się do złożenia faktur za usługi noclegowe świadczone w 2010 r. na łączną kwotę 160 zł, które w żadnym stopniu nie obrazują obłożenia motelu na poziomie odpowiadającym wielkości z 2009 r. Dlatego też nie można przyjmować przychodu z części motelowej na kwotę 1.537 zł/m² (por. opinia z dnia 17.03.2015 r. – str. 31-32 – k. 386 -387 akt sprawy), lecz jak uczynił to biegły w ustnej opinii (k. 614 odwrót nagranie 00:45:43) nie uwzględniać pełnienia przez budynek funkcji motelowej i przyjąć stawkę przychodu taką sama jak dla pozostałych budynków to jest 5,68 zł.

Niezależnie od tego wskazać należy, że obniżenie rentowności działalności gospodarczej powodów polegającej na świadczeniu usług noclegowych w postaci motelu dla kierowców nastąpiło przede wszystkim w związku z budową wiaduktu i likwidacją skrzyżowania poziomego drogi nr (...) z drogą powiatową, a nie zmianą układu komunikacyjnego nieruchomości z drogą powiatową (...), z którego to faktu powodowie wywodzą swe roszczenia w rozpoznawanej sprawie.

Nie mają racji powodowie twierdząc, że przychód z budynków wykorzystywanych jako warsztat powinien być określony na kwotę 5.000 zł, którą to okoliczność powodowie próbowali dowodzić złożoną dopiero w toku procesu przedwstępną umową najmu (k. 423-429). Z umowy najmu z dnia 1 sierpnia 2010 r. wynika stawka czynszu w kwocie 2.000 zł miesięcznie, stąd ustalenia z umowy przedwstępnej nie mogą być podstawą do wyliczeń.

Wówczas przy uwzględnieniu powierzchni budynku wykorzystywanego w 2010 r. na motel można byłoby mówić o miesięcznym przychodzie z niego w kwocie 1.020,76 zł ($179,71 \text{ m}^2 \times 5,68 \text{ zł}$). Przy uwzględnieniu wzoru ze strony 32 opinii – k. 387 akt sprawy uzyskujemy roczną kwotę przychodów z nieruchomości wg stanu sprzed inwestycji drogowej na kwotę 36.249 zł [$P1 = (179,71 \text{ m}^2 \times 5,68 \text{ zł} + 2.000 \text{ zł/m-c}) \times 12 \text{ m-cy} = 36.249 \text{ zł}$]. Wówczas wartość procentowego współczynnika zmniejszenia wartości nieruchomości odpowiadająca stosunkowi różnicy przychodu z nieruchomości wg stanu przed inwestycją i przychodu po realizacji inwestycji wyniesie 0,33 [wyliczenie wartości S. na stronie 33 opinii – k. 388m akt sprawy będzie przedstawiać się następująco - $S. = (-24.195 \text{ zł}) : 36.249 \text{ zł} = 0,33$], zaś ubytek wartości nieruchomości powodów wskutek zmiany układu komunikacyjnego wyniesie 161.370 zł (wyliczenie wartości W. na str. 33 opinii – k. 388 będzie się przedstawiać $W. = 489.000 \text{ zł} \times 0,33 = 161.370 \text{ zł}$).

Wskazać należy, że powyższa wartość jest zbliżona do kwoty, na jaką powodowie składając pozew oszacowali obniżenie wartości nieruchomości – w pozwie zażądano z tego tytułu kwoty 150.000 zł, zatem jedynie o 11.000 zł mniej niż to wyliczył biegły. Zdaje się, że powodowie z racji tego, że nosili się z zamiarem sprzedaży nieruchomości doskonale zdawali sobie sprawę, jaki ubytek jej wartości nastąpił w związku z realizowaną w sąsiedztwie ich nieruchomości inwestycją drogową i prawidłowo określili swe żądanie z omawianego tytułu w pozwie.

Sąd nie podzielił również zarzutu strony pozwanej co do wyliczenia wartości nieruchomości wg stanu sprzed inwestycji drogowej a wg cen aktualnych. Biegły w opinii pisemnej uzupełniającej odniósł się do tego zarzutu, co Sąd w pełni aprobuje. To samo dotyczy pozostałych zarzutów zawartych w piśmie strony pozwanej z dnia 10.04.2015 r. do których biegły ustosunkował się przekonująco w pisemnej opinii uzupełniającej z dnia 11.05.2015 r.

Z powyższych względów została zasądzona na rzecz powodów kwota 161.370 zł, a dalej idące roszczenie jako bezzasadne zostało oddalone.

Pozostałe roszczenia odszkodowawcze – brak dochodów wobec niemożności prowadzenia działalności gospodarczej i konieczność ponoszenia kosztów utrzymywania nieruchomości nie mają żadnej podstawy prawnej, a nadto powodowie nie wykazali, że niemożność prowadzenia działalności gospodarczej miała związek z realizowaną inwestycją. Wskazać należy, że zachowanie pozwanego tj. przygotowanie i realizacja inwestycji drogowej nie było zachowaniem bezprawnym. Inwestycja była realizowana w trybie specustawy drogowej – ustawy z dnia 10.04.2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji w zakresie dróg publicznych (tekst jednolity - Dz.U. z 2013 r., poz., 687). Zgodnie z jej przepisami wydana została decyzja lokalizacyjna oraz dalsze wymagane prawem decyzje administracyjne, włącznie z decyzją o pozwoleniu na użytkowanie wykonanej inwestycji. Nie wykazano, by którakolwiek z części procesu inwestycyjnego była dotknięta nieprawidłowościami pozwalającymi na formułowanie oceny, że była realizowana niezgodnie z prawem a nadto że miało to wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej przez powodów. Ustawa ta nie przewiduje w szczególności odszkodowania za ograniczenie zysków z działalności gospodarczej. Dodatkowo wskazać należy, że na ograniczenie rentowności działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu usług noclegowych w postaci motelu dla kierowców istotny wpływ miało ograniczenie dostępności nieruchomości powodów bezpośrednio z drogą krajową nr (...). To samo dotyczy wynajmowania budynków przez spółkę (...).

Na zakończenie wskazać należy, że powodowie błędnie określili jednostkę organizacyjną, która reprezentuje Skarb Państwa jako Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad. Generalna Dyrekcja jest jednostką, za pośrednictwem której swoje zadania realizuje Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad, ten zaś, z mocy ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (t.j. Dz. U. Nr 260 z 2013 r.), jest centralnym organem administracji rządowej,

właściwym w sprawach dróg krajowych (art.18 ust.1ustawy). S. fisci Skarbu Państwa w przedmiotowym procesie jest zatem Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad.

W tej sytuacji zaistniała konieczność skorygowania nieprawidłowości w określeniu statio fisci Skarbu Państwa.

Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu stanowił przepis art. 100 zd. 1 k.p.c.

Z porównania kwoty dochodzonej pozwem (468.530 zł) z kwotą zasądzoną (161.370 zł) wynika, że powodowie wygrali sprawę w 34 %.

Koszty procesu po stronie powodów wyniosły łącznie 29.410,88 zł, na które złożyły się: opłata sądowa od pozwu – 13.655 zł, wydatki na wynagrodzenie biegłych – 8.538,88 zł, wynagrodzenie z tytułu zastępstwa prawnego w kwocie 7.200 zł ustalone stosownie do § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity - Dz. U. z 2013 r., poz. 461), wydatek na opłatę skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

Po stronie pozwanej koszty wyniosły 7.6200 zł (wynagrodzenie z tytułu zastępstwa prawnego).

Łącznie koszty procesu wyniosły 36.610,88 zł.

Stronę pozwaną z tytułu zwrotu kosztów procesu obciąża kwota 5.248 zł $\{(36.610,88 \text{ zł} \times 66 \%) - 29.410,88 \text{ zł}\}$, która została zasądzona w punkcie 3 sentencji wyroku.

Podstawę rozstrzygnięcia o pobraniu wydatków poniesionych tymczasowo z rachunku Skarbu Państwa w kwocie 205,84 zł (ustalonych postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 18 września 2015 r. - k. 620) stanowiły przepisy art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zm.) w zw. z art. 100 zd. 1 k.p.c., z czego powodów obciążała solidarnie kwota 135,89 zł (205,84 zł x 66 %), zaś pozwanego kwota 69,95 (205,84 zł x 34 %).

ZARZĄDZENIE

(...)

(...)